

1. CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ, KTERÉ JE PŘEDMĚTEM SPORU A JEHO VELMI STRUČNÁ HISTORIE

Hlavním předmětem sporu v konfliktu mezi Basky a Španělským státem je území zvané Baskické autonomní společenství - Euskadi.

Důležitá geografická data:

Rozloha území:	7 234 km ²
Počet obyvatel:	2 098 596
Správní středisko:	Vitoria (217 358 obyvatel)
Provincie:	Álava (správní středisko Vitoria) Vizcaya (správní středisko Bilbao) Guipúzcoa (správní středisko San Sebastián) ¹
Úřední jazyk:	baskičtina (Euskera) a španělština
Autonomní statut:	prosinec roku 1979

Baskové patří k jednomu z nejstarších evropských národů a nemají se Španěly či Francouzi žádné společné kořeny.

V minulosti bylo území Baskicka střídavě připojováno ke království asturskému a navarrskému, až se nakonec stalo součástí kastilského království.

Na přelomu 17. a 18. století v době války o dědictví španělské byla území Baskicka a Navarry jediná, která si udržela svá zvláštní privilegia (Fueros) a své vlastní instituce. Tato privilegia především obsahovala téměř absolutní fiskální autonomii, osvobození obyvatelstva od vojenské služby, zvláštní celní předpisy, existenci vlastního trestně-právního systému a také povinnost panovníka žádat čelní baskické představitele předem o souhlas v souvislosti se zaváděním jakéhokoliv královského nařízení, které by mělo v provincii vstoupit v platnost.

V důsledku zapojení Basků do tzv. první karlistické války (1833 – 1840)² po boku dona Carlose, kterou prohráli, jim byla značně omezena jejich privilegia.³

¹ Na území Španělska žijí Baskové rovněž na území autonomní komunity Navarra. Rozloha této oblasti je 10 448 km², s počtem obyvatel 554 404 a správním střediskem Pamplonou. Basky však nalezneme i ve Francii - v departmentu Pyrenées-Atlantique, konkrétně v okresech Labourd, Basse-Navarre a Soule, s celkovou rozlohou 2 869 km a počtem obyvatel 237 700.

² Předčasná smrt krále Ferdinnda VII. v roce 1832, který zanechal trůn své dceři Isabelle II., vedla k tomu, že se Ferdinnadův bratr don Carlos v roce 1833 sám prohlásil králem, což vedlo k rozpoutání karlistických občanských válek, které opakovaně rozdělávali poloostrov až do roku 1876.

³ Privilegia tak zůstala zachována pouze na území Navarry.

2. PŘÍČINY VZNIKU KONFLIKTU. OKOLNOSTI, KTERÉ VEDLY K VYPUKNUTÍ NÁSILÍ

Jak již bylo zmíněno prvotní příčinou vzniku konfliktu bylo zrušení většiny zvláštních privilegií, která byla Baskům přiznávána po dlouhá staletí a jejich vlastních institucí, k čemuž došlo po již zmiňované prohrané první karlistické válce. Po prohrané druhé občanské válce (1872 -1876) došlo k ještě většímu prohloubení krize v této oblasti, když byl Baskům odebrán i zbytek privilegií, která měli.

Druhá příčina se objevuje v období průmyslové revoluce, kdy do prudce se rozvíjející oblasti Baskicka začínají proudit španělští přistěhovalci z chudých krajů Španělska. Právě v této době se začíná naplno rozvíjet baskický nacionalismus, ovšem ještě nikoliv v tak radikální podobě, jak ho známe z teroristických útoků organizace ETA.

Hlavní příčinou vzniku organizace ETA (Euskadi Ta Askatasuna – Baskická vlast a svoboda) v roce 1959, jako představitele baskického radikálního nacionalismu, byla však až frankistická diktatura (1939 – 1975), která popírala základní demokratická práva a občanské svobody Basků⁴.

Jakousi „biblí“ pro organizaci ETA se stala kniha „Vasconia“ autora Federica Krutwiga⁵.

3. KLÍČOVÉ UDÁLOSTI VE VÝVOJI SPORU

V září 1965 ETA provedla první pokus o ozbrojenou loupež, který však dopadl neúspěšně. Na jaře 1967 ETA začala již s úspěšnými bankovními loupežemi a pumovými útoky proti veřejným budovám a pomníkům. V prosinci 1967 došlo k prvním ozbrojeným

⁴ V období Frankovy vlády bylo množství Basků popraveno a uvězněno – zejména bezprostředně po Španělské občanské válce v letech 1936 – 1939, avšak nejen tehdy. Množství lidí též uteklo do zahraničí.

⁵ Krutwig zdůraznil, že Baskicko je mimořádně utlačovaná kolonie, která může být osvobozena pouze národně osvobozenou válkou, první fázi této války pak mají být malé gerilové operace. Velký význam podle něj měl mít mechanismus akce-represe-akce, roztáčející osvobozené násilí. Autorem studií, které se týkaly revolučních strategií a přípravy povstání v Baskicku byl José Luis Zalbide. Součástí jeho studií byl rovněž zhuštěný výklad pasáží Vasconie. Zalbide zdůrazňoval především nutnost vytvoření zmatku a zničení legitimacy utlačovatele. Zalbidovy teze ETA oficiálně přijala na svém třetím shromáždění v roce 1964.

konfliktům ETA s policií (z hlediska ETA obranným). V roce 1968 byl zastřelen člen ETA Txabi Etxebarrieta. Jako odvěta pak následoval úspěšný atentát na policejního důstojníka Melitóna Manzanase, notoricky známého svým sadismem. Po tomto činu následovaly rozsáhlé policejní represe, typické pro Frankův režim, které zahrnovaly bití a mučení stovek lidí. Byli chyceni, mučeni a odsouzeni i někteří členové ETA. V dubnu 1969 se podařilo rozbít jejich jádro a výjimečný stav byl odvolán. Nadešel určitý čas útlumu ETA, ne však na dlouho.

Významným okamžikem ve vývoji sporu byla smrt generála Franca v roce 1975 a s ní spojený nástup demokracie, a pak především rok 1979, kdy byla Baskicku přiznána autonomní vláda a vlastní parlament. Došlo ke zrovnoprávnění baskičtiny se španělštinou, uznání finanční autonomie a zřízení regionálního nejvyššího soudního dvoru. To však bylo vše. ETA chtěla více. Další ústupky Baskům však španělský stát udělat nehodlal. Teroristické akce ze strany ETA pokračovali. Odhaduje se, že za dobu své existence má na svědomí více než 800 vražd. V roce 1995 se ETA dokonce pokusila o atentát na španělského krále – překažen.

4. CHARAKTERISTIKA STRAN KONFLIKTU

A) ETA

Organizace byla založena v roce 1959 s cílem získat nezávislost pro Baskicko. V průběhu své existence se ETA mnohokrát rozštěpila. Její ideologie má marxistické základy a jejími bojovými prostředky jsou únosy a bombové útoky. Cílem jejich útoků jsou španělští politici, soudci, příslušníci armády a policie, avšak i civilisté.

Postoje veřejnosti vůči ETA se začínají měnit po smrti Franca a následné demokratizaci země. ETA je tak dnes vnímána především jako teroristická organizace, pokračující v boji, ačkoli Baskicko získalo určitou autonomii. Nejvíce organizaci uškodil především fakt, že začala své akce zaměřovat proti civilnímu španělskému obyvatelstvu a někdy dokonce proti vlastním občanům – umírněným Baskům.

B) ŠPANĚLSKO

Španělsko je zcela ojedinělým politickým systémem, ať už svým typem diktatury, která zde vládla téměř půl století, tak nynější demokracií. Ústava zakotvuje veškeré demokratické svobody parlamentní demokracie, přičemž však zachovává status krále jako hlavy státu.

5. SÍLY A UDÁLOSTI MIMO REGION, OVLIVŇUJÍCÍ VÝVOJ SPORU

V Anglii vypuknuvší **průmyslová revoluce** měla vliv na rozvoj baskických provincií. V 60. a 70. letech 19. století byla na území Baskicka objevena železná ruda, kterou začali vykupovat angličtí průmyslníci. Zájem o železnou rudu se zde tak stal impulsem pro rozvoj těžkého průmyslu. Od 70. let 19. století investovali místní podnikatelé, kteří na vývozu rudy vydělávali, do budování nového železářského a ocelářského průmyslu v pobřežních městech. Baskicko se stalo jednou z nejrozvinutějších oblastí Španělska, do kterého proudilo s vidinou zaměstnání mnoho obyvatel z chudších španělských krajin.

První světová válka přinesla nové příležitosti pro výrobu a vývoz oceli a pomohla řešit ekonomické problémy, kterými se ústřední vláda v Madridu nezabývala. V roce 1918 po konci 1. světové války vzniklo mnoho nových států založených na národním principu. To nahrávalo Baskům a jejich snaze o vynucení si odtržení od Španělska.

Za vlády Franca (1937 – 1975) neměla ústřední vláda nejmenší zájem o zachování baskické identity, politika byla zaměřena na vymýcení kulturních zvláštností kraje, odpovědného za vznik politické hrozby. Založení ETA bylo silně ovlivněno **bojem množství kolonií za nezávislost a kubánskou revolucí** (1959).

Mírový proces v Severním Irsku dal ETA šanci ozbrojený boj nahradit bojem politickým. Britská společnost reprezentovaná labouristickou vládou unavená dlouhými roky teroru přistoupila na rozhovory s politiky zastupujícími Irskou republikánskou armádu. Vězni patřící k IRA byli propuštěni z vězení. Jednostranné neomezené příměří ze září 1998⁶ vyhlásila ETA mimo jiné pod vlivem vývoje situace v Severním Irsku..

Evropská integrace je v rozporu se separatistickými tendencemi Baskicka.

⁶ Toto příměří trvalo patnáct měsíců, během kterých se ukázalo, že realizace „severoírského modelu není zatím v případě španělského Baskicka možná, zejména díky neochotě tehdejší španělské vlády přistoupit na jakákoliv jednání ohledně politického řešení sebeurčení Basků a svrchovanosti Baskicka, ať již pouze s umírněnými nebo či s radikálními baskickými nacionalisty anebo se všemi dohromady. V prosinci 1999 bylo tudíž příměří oficiálně ukončeno a již 21.1. 2000 ETA reálně obnovila ozbrojený boj pumovým atentátem v Madridu, jehož obětí se stal vysoký důstojník španělské armády Pedro Pablo Blanco García.

6. PŘEHLED DOSAVADNÍCH STRATEGIÍ ŘEŠENÍ KONFLIKTU

Období vlády generála Franca (tj. **do r. 1975**) je obdobím potlačování základních lidských práv a svobod Basků. V rámci rozsáhlých represních akcí byly věznění a popravování nejen členové radikální skupiny ETA.

Rok **1979** - Baskicku je přiznána autonomní vláda a parlament. (viz. výše)

V roce **1983** španělské bezpečnostní jednotky založily tzv. Protiteroristické osvobozující jednotky (GAL - Groupes antiterroristes de libération), jejichž úlohou bylo bojovat tajně proti ETA. Za čtyři roky svého působení zabili asi 24 osob. Problém se však nijak nevyřešil.

Vyhlášení jednostranného neomezeného příměří ETA v roce **1998** a snaha navázat jednání ohledně politického řešení s centrální španělskou vládou. (viz. výše)

7. SEZNAM SPORNÝCH BODŮ BRÁNÍCÍCH VYŘEŠENÍ KONFLIKTU

1. **Vražedné teroristické útoky ETA.**
2. **Neochota španělské vlády** s ETA jednat o jejích požadavcích.
3. **Kulturní odlišnost** - Španělsko odmítá akceptovat baskickou kulturu jako rovnoprávnou se španělskou a Baskové se zase svých tradic a jazyka odmítají vzdát.
4. **Bolest z minulosti** - za vlády generála Franka byli Baskové oběťmi neustálé perzekuce a kulturní represe. Politika tehdejší vlády byla zaměřena na vymýcení kulturní zvláštnosti Baskicka. Španělská vláda se dodnes s problémem odškodnění nevypořádala.
5. **Velké množství přistěhovalců** - již během průmyslové revoluce přicházelo do Baskicka velké množství nebaskického obyvatelstva z chudších španělských oblastí, které zde hledalo práci. Nezaměstnanost a soutěž o omezený počet pracovních míst tak jen přilévaly olej do ohně.
6. **Policejní a bezpečnostní složky** - tzn. spor, zda svěřit jejich velení autonomní baskické vládě nebo je ponechat v pravomoci centrální španělské vlády.
7. **Roztříštěnost ETA na několik frakcí**, které spolu nedostatečně komunikují a spolupracují, tudíž často provádějí inkohrentní politiku.

8. NÁVRH STRATEGIE VEDOUcí K ŘEŠENí KONFLIKTU

Nabízejí se následující 2 teoretické možnosti řešení tohoto konfliktu (výsledek žádné z nich však není jistý):

- 1. Uznání úplné samostatnosti Baskicka⁷ – územní i hospodářské. což by znamenalo zastavení útoků ETA.*
- 2. Mírové dohody ETA se španělskou vládou. Ústupky na obou stranách – vytvoření kompromisu přijatelného pro obě strany.*

Reálné řešení konfliktu se může realizovat pouze na poli politickém, k čemuž je pochopitelně nezbytné, aby se obě strany konfliktu byly ochotny domluvit, tento moment však chybí.

⁷ Pokud by se Španělsko rozhodlo uznat Baskicko jako samostatný nezávislý stát, což je ovšem vysoce nepravděpodobné, muselo by nejprve uspořádat v Baskicku referendum, ve kterém by Baskové rozhodli zda o plnou nezávislost skutečně stojí.

UŽITÁ LITERATURA:

Bartošová R.: Baskicko a španělská občanská válka. Diplomová práce, Brno 2001

Collins R.: Baskové. Praha 1997

Czerný J.: Baskické národní hnutí. In: Mezinárodní politika, 1998

Čornej P. a kol.: Evropa králů a císařů. Praha 1997

Honzák F., Pečenka M.: Státy a jejich představitelé. Praha, 1998

Kotoučová M.: Baskický nacionalismus a ETA jako hlavní představitel. Klauzurní práce,
Brno 2003

Strmiska M.: Smrtonosné vlastenectví. Brno 2001

Internet:

<http://ambi.euweb.cz/polis.htm>

<http://www.ifrance.com/jcz/baskicko.htm>

<http://www.ifrance.com/jcz/sedm.htm>

<http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=824>

<http://www.reflex.cz/Clanek7272.htm>

<http://www.spanelsko.info/baskicko.htm>

[http://zpravy.idnes.cz/zahranicni.asp?r=zahranicni&c=A040321_111918_zahranicni_mad
&t=A040321_111918_zahranicni_mad&r2=zahranicni](http://zpravy.idnes.cz/zahranicni.asp?r=zahranicni&c=A040321_111918_zahranicni_mad&t=A040321_111918_zahranicni_mad&r2=zahranicni)

BASKICKO

Vypracovali: František Bačovský

Kateřina Frousová

Miroslav Kolář

František Kraus

Petra Nykodýmová

Olga Sochorová

Jana Šedivá

Katarína Škodová

BRNO, 2004